

הלכה למעשה

עם רבני רשת בתי ההוראה הארצית 'המאורות'

קדושת שביעית בעלי הקאת

מאת הגאון רבי אוריאל חוברת שליטי"א
// רב הישוב נחליאל, ומרבני בית ההוראה

שאלה: האם יש קדושת שביעית בעלי הקאת?

תשובה: ברור ומוסכם שכל דבר הראוי למאכל או להנאת האדם, כל דיני שביעית חלים עליו, כמבואר בספרי "ברכת הקאת" שיצא לאור בע"ה בקרוב. ולכן עץ הקאת שכל עיקר נטיעתו הוא רק בשביל הנאת האדם ולא לצורכי רפואה, יש בו קדושת שביעית וכל דיני שמיטה חלים עליו, וכך מסכימים רוב חכמי תימן. וכן כתב הגאון הרב עזריה בסיס זצ"ל בספרו שו"ת בית העזרי (חלק ג סימן קו). וכן כתב בספר "עלי הקאת" (נספחים שם).

וכן הובא שם דעתו של הגאון הרב שלמה מחפוד שליטי"א, שכתב, פשוט שבעלי הקאת יש בו קדושת שביעית. לפי זה אסור לגזמו גיזום המועיל לצמיחת העץ, או למכור ולקנות עלי קאת. וכ"כ בשו"ת בית דוד טהרני (חלק ג יו"ד סימן נח), עיי"ש. וכן אסור להוציאו לחו"ל בין בשביל למכור ובין בשביל לאכול, ויש מתירים להוציאו לחו"ל אם זה רק לעצמו שרוצה ללועסו (וע"ע בזה בספר משפטי ארץ פרק כ).

אמנם דבר שרגילים לזרוקו לאשפה כגון העלים הקשים שאין בני אדם לועסים אותו, וגם אין רגילים ליתן עלים אלו לפני הבהמה, אין בהם קדושת שביעית ויכול להשליכו לאשפה כדרך שעושה בשאר השנים. כמו כן לאחר שמסיים לישב על קאת, מה שנוהג בפיו, אם נותר מעט שאז אין בו שום טעם יכול להשליכו בזמן שרוחץ את פיו. אבל אם נותר בפיו הרבה מעיסת הקאת, יש מי שמחמיר שיש בזה קדושת שביעית מאחר ויש בו טעם אסור לאבדו. אך למעשה מאחר ורגילים להשליכו, אם כן דומה הוא לקליפות תפוזים שלמרות שראוי הוא למאכל בהמה יש מקילים, והוא הדין בעיסת הקאת הנמצאת בפיו, שהמיקל להשליכו יש לו על מה לסמוך.

עיון הפרשה

וַיַּעֲתֶר יִצְחָק לַיהוָה לֵנֶכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עֲקָרָה הוּא וַיַּעֲתֶר לוֹ יְהוָה (כ"ה, כ"א).

ליקטנו בפניכם כמה גרגירים לפרשת השבוע, מתוך משנתו של מרן רבינו הגאון רבי שלמה קורח זצ"ל זקן הרבנים ורבה של בני ברק:

והרואה יראה, כי לא כתבה תורה נוסח התפילה וגם ביעקב בפרשה הבאה, "ויפגע במקום" וכו', ופירשו רבותינו שהתפלל ותיקן תפילת ערבית ולא פירטה התורה נוסח התפילה, וכן הדבר גם ביצחק בפרשת חיי שרה "ויצא יצחק לשוח בשדה" וכו', ומפורש בהלכות תפילה עד שלא באו אנשי הכנסת הגדולה היו כולם מתפללים לפי צחות לשונם, ולכן לא פירטה התורה את תוכנם, ויתרון יש בדבר, שאדם זועק לה' יתברך מה שבאמת מגיע מקירות ליבו ולא חוזר על נוסח "ומדקלמו" ביבושת ומתוך הרגל, בעוה"ר.

ומדייק רש"י (שם) "ויעתר לו" ולא לה, לפי שאינה דומה תפילת צדיק בן רשע לתפילת צדיק בן צדיק, לפיכך לו ולא לה, עכ"ל. ויש לשאול שהרי בפסוק כ', חוזרת התורה על יחוסה של רבקה, וכתב רש"י להגיד שבחה וכו', ואם כן מדוע לא קיבל ה' תפילתה, שהרי שמרה על צדקותה ועל קדושתה בסביבה ובבית של עבודה זרה, ואעפ"כ מה שהכריע את הכף, היא הזכות אבות שהיה ליצחק. צא ולמד כמה גדולה היא זכות אבות, עד כדי כך שהגמרא בסנהדרין מביאה, כשהורידו את רבן גמליאל מהנשיאות ורצו להכתיר את ר"ע, שאמרו עליו שהיה ראוי שהתורה תינתן על ידו, מינו את רבי אלעזר בן עזריה שהוא רק בן שבע עשרה, ואפילו עשרה דורות אחורה מועילה זכות אבות. אף כי מפורש נוצר חסד לאלפים, הינו אפילו לששים אלף שנים. וכבר הרחבתי בזה גם בשיעורים תמידין כסדרן בכל יום ראשון.

★

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכֶּרֶה כִּיֹּם אֶת בְּכֶרְתְּךָ לִי (כ"ה, ל"א).

ותמוה, מה כ"כ חשיבות הבכורה, שאם מצד יעקב הרי לא הוא ולא בנו ראובן יהיה בכור לו, וכן אותו יסוד לגבי עשיו, מה נפ"מ ליה מי הבכור וכי מהותם תשתנה או דרגתם. ויש למצוא התשובה במה שנאמר לרבקה שהלכה לדרוש את השם בגלל עיבורה הקשה (כ"ה, כ"ג), "שני גוים בבטןך ושני לאומים וכו' ולאם מלאם יאמץ וכו'", כי שני אלה דרכם להיאבק וזהו מאבק מהותי בין שתי אומות ויסודו הוא מי יהיה קשור ראשון ליצחק, מי יהיה המקור שאליו ודרכו נקשרים אע"ה ויצחק עם כל המשמעות של זה, וכל זה יזכר לדורות. וידוע לנו כי בכל "הדתות" אין היום מחלוקת מי המקור ובמי בחר השם, ורק באים רשעים אלו להמציא, כי מאוחר יותר זנח השם אותנו ופנה אליהם, אך על המקור אין עוררין, וכל זה בזכות יעקב אבינו ע"ה. והפסוק "ואף גם זאת לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם" - מכה על קודקדם.

יחידי סגולה

ציצים ופרחים במשנת רבותינו

וַיְהִי יֶצֶק בֶּן אֲרָבָעִים שָׁנָה בְּקָחְתָּו אֶת רַבָּקָה (כ"ה, כ').

הגאון רבינו חיים סנואני זצ"ל בספרו 'מקום מקדש' הקשה בפסוק זה, הרי בפסוק זה אנו למדים על נישואיו של יצחק עם רבקה, ומדוע אם כן הזכירו כאן לשון "ויהי", הלא קי"ל שכל לשון ויהי לשון צער היא, ומה צער שייך כאן, הלא ליום זה של נישואיו קיוה יצחק אבינו כל ימיו, בפרט אחר שלא נשחט בעקידה והמשיך את דרכו של אביו בהפצת אמונת ה' בעולם, ומדוע נכתב כאן "ויהי"?

והביאור הוא, כי אע"פ שבאמת יום נישואי יצחק היה יום שמחה, אבל מכל מקום עצב וצער היה מהול בו, שכן ביארו חז"ל כי שרה אמנו ע"ה נפטרה מחמת צערה על שנלקח בנה לעקידה, וזה היה בהיות יצחק בן ל"ז שנה, וא"כ בזמן חופת יצחק שרה אמו לא היתה בעולם, ולכן אמר כאן לשון "ויהי", על העדר שרה שלא ראתה בחופת בנה.

ולפי זה, דברי הפסוק מתבארים היטב שהוא כנתינת טעם, "ויהי יצחק", ונשאלת כאן השאלה, מדוע נקטינו כאן לשון "ויהי" שהיא לשון צער, על זה קא מבאר ואזיל, שזהו מטעם ש"ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה", וכיון שנישואי רק בן ארבעים ואמו נפטרה בהיותו בן ל"ז, על כרחך שאמו לא היתה בחופתו, ולכן הזכיר כאן לשון צער.

וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֵדָת וְהָיָה תוֹמָם בְּבִטְנָה (כ"ה, כ"ד).

הגאון רבינו דוד עדני זצ"ל ב'מדרש הגדול', עומד על דקדוק לשון הפסוק, מדוע נאמר "ימיה" ולא ימי לידתה, וזו לשונו: "וימלאו ימיה ללדת, ימי לידתה לא נאמר אלא ימיה, ללמדך שכשהאשה יושבת על המשבר היא מגעת למיתה, וכן הוא אומר: "עת ללדת ועת למות" (קהלת ג', ב'), עד כאן. (רצונו לומר, שהעת ללדת קרובה היא וסמוכה לעת שהזכיר בצידה שהיא עת למות).

(מתוך 'שולחן מלכים', מאת הגאון רבי יוסף צברי שליט"א)

רשת בתי ההוראה

המאורות

לחינוך קורשי תשובה

מוקד ההלכה הארצי

שעל ידי רשת בתי ההוראה

חייגו בכל עת: *8416

ישראל - 03-30-88-88-5

ארה"ב - 151-8613-0185

ניתן לשלוח שאלות במייל, ולקבלת העלון מדי שבוע בדוא"ל - שלחו ל:

בדוא"ל: | או באמצעות

אתר המאורות: kav.meorot.net

לתרומות והקדשות לזיכוי הרבים

בארץ ובעולם - חייגו: 08-9302-302

עיוני הלכה ומנהג

בעניין ברכת הבנים בשבתות וימים טובים (א)

במאמר שלפניכם נדון בס"ד, אם מותר לאב לברך את בנו או הרב את תלמידו בנוסח ברכת הכהנים, או שמא יש לחוש בזה נמי משום איסור נשיאת כפים לזר. וכיצד מנהג תימן בזה.

א. בכתובות דף כ"ד ע"ב מבואר שנשיאת כפיים לזר, היא איסור עשה לזר. וכתב שם רש"י, אסור למי שאינו כהן לישא כפיו, משום שנאמר "כה תברכו את בני ישראל", אתם ולא זרים, ולא הבא מכלל עשה עשה. ובדרכי משה באו"ח סימן קכ"ח אות א' הקשה על כך, שהרי בשבת דף קי"ח ע"ב איתא, אמר רבי יוסי, מימי לא עברתי על דברי חברי. יודע אני בעצמי שאיני כהן, אם אומרים לי חברי עלה לדוכן, אני עולה. וכתבו ע"ז התוס' (שם), לא ידע רבינו יצחק מה איסור יש בזר העולה לדוכן, אם לא משום ברכה לבטלה, שלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל. ע"כ. ותמוה טובא, שהרי מפורש בכתובות (שם) שיש איסור עשה בזר הנושא כפיו ולא משום ברכה לבטלה גרידא. ואף מדוע לא ידע רבינו יצחק מה איסור יש בזר העולה לדוכן, הלא מפורש הוא.

ובדרכי משה שם כתב לחלק אם נושא כפיו עם כהנים אחרים או נושא כפיו לבדו. ויש לבאר דבריו, שבנושא כפיו לבדו על זה נאמר שיש איסור עשה ד"כיה תברכו" אתם ולא אחרים, אך בנושא כפיו עם אחרים, בזה אין איסור עשה כלל וכנראה מחמת שכבר נושאים כפיהם, ואין זה אלא ברכה לבטלה ובמקום דליכא האי חששא דברכה לבטלה, שוב יכול לישא כפיו (כגון באופן שיש כהנים אחרים המברכים, והוא רק אומר את פסוקי הברכה בלבד).

ב. וברמ"א סימן קכ"א סעיף א' כתב, שזר לא ישא כפיו אף עם כהנים אחרים. ובמשנה ברורה שם ס"ק ד' ביאר, כי אף אם נימא שאין איסור עשה מאתם ולא זרים, אבל מכל מקום לא ישא כפיו לבדו משום שעובר בלאו דלא תשא, שהרי אינו יכול לברך ברכת אשר קדשנו לברך את עמו ישראל באהבה, עתו"ד. הרי שבמקום שאין חשש של ברכה לבטלה, שפיר רשאי לעלות ולהצטרף לכהנים אחרים ולשמוע הברכה מפיהם, ואת פסוקי ברכת כהנים יאמר יחד עמם. וכתב שם בשעה"צ (ס"ק ב'), שכן איתא בדרכי משה, וכן משמע בביאור הגר"א שמפרש להרמ"א כדברינו. ע"כ.

ומאיידך בשתילי זיתים (שם ס"ק ג') כתב, ואין לזר לישא כפיו אפילו עם כהנים אחרים, שהם מברכים והזר נושא כפיו עמהם על סמך ברכתם, ותו לא חיישינן משום ברכה לבטלה, אפילו הכי אסור משום שעובר בעשה, דכתיב כה תברכו, ופירש רש"י אתם ולא זר, ולא הבא מכלל עשה. עד כאן.

כלומר, שדעתו שאסור לזר לישא כפיו בכל אופן, גם באופן שאחרים מברכים לו והוא רק אומר את נוסח הברכה, משום שעובר בעשה. אלא שמה שכתב שגם עם אחרים המברכים אסור לו לישא כפיו ולומר פסוקי ברכת כהנים ועובר בעשה, הוא חידוש גדול, שהלא אף בדרכי משה הנז"ל לא כתב שזר המברך עם אחרים, הוא משום שעובר בעשה אלא מחמת שהוא ברכה לבטלה. (וראה זית רענן שם שעמד בזה).

ג. ובאמת גם במשנה ברורה (שם ס"ק ו') כתב על דברי הרמ"א, ובתוס' בפרק כל כתבי, לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה, ואפשר עם כהנים אחרים שרי. וכתב ע"ז המשנה ברורה שם, רצונו לומר, בזה לא אמרו שעובר בעשה אלא משום ברכה לבטלה. ולדינא הסכימו האחרונים שאין לחלק בזה, ובכל גווני עובר בעשה. ע"כ. הרי מבורר להלכה ולמעשה שהסכימו האחרונים לאסור בכל גווני שזר יעלה ויברך אפילו עם כהנים אחרים, מפני שעובר בעשה, והאיסור קאי נמי בגוונא שאחרים עמו. וזה כמבואר בשת"ז הנז'. ויש לעמוד עוד, בטעם השמטת הרמב"ם דין זה. ובשבוע הבא אף נרחיב אי"ה, במנהג תימן בזה.

שימו לב - לפרסום במדור זה, פנו למייל המערכת.

